

ROZGNIEWAĆ SIĘ (364) *vb pf*

rozniewać się (364), [**rozniewać się**].

się (278), się (86).

o, e oraz a jasne.

inf rozniewać się (11). ◇ *fut 1 sg* rozniewam się (4). ◇ *2 sg* rozniewasz się (3). ◇ *3 sg* rozniewa się (17). ◇ *2 pl* rozniewacie się (2). ◇ *3 pl* rozniewają się (4). ◇ *praet 1 sg m* rozniewałem się, -m się rozniewałem (3). ◇ *2 sg m* rozniewałeś się, -ś się rozniewałem (5). ◇ *3 sg m* rozniewał się (177), [**rozniewał się jest**]. *f* rozniewała się (13). ◇ *3 pl m pers* rozniewali się (20). *subst* rozniewały się (1). ◇ *plusq 3 sg m* był się rozniewał (8) *BierEz*, *KrowObr*, *BibRadz* (2), *RejPos* (2), *RejZwierc*, *ModrzBaz*, rozniewał się był (2) *BudBib*, *CzechRozm*. *f* była się rozniewała (1). ◇ *imp 2 sg* rozniewaj się (1). ◇ *con 1 sg m* bych się rozniewałem (6), bym się rozniewałem (1) *Phil*. ◇ *2 sg m* byś się rozniewałem (1). ◇ *3 sg m* by się rozniewałem (8). *n* by się rozniewało (1). ◇ *part praet act* rozniewawszy się (75).

Sł stp: rozniewać się, ozniewać się, rozniewać się, *Cn* notuje, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w. s.v. rozniewać*.

Wpaść w gniew, stać się zagniewanym, rozżłościć się; irasci HistAl, Vulg, PolAnt, Modrz; animo commoveri Mącz; offensum a. periratum esse Modrz; exacerbescere, exardescere, excandescere (ira), ex ira erumpere Cn (364) : Nie łay przyiacielowi twemu gdy fye rozniewała/ byś tego nyezalaował gdy fye fnim z iednałf. *March¹ A4v [idem March³]*; Nuż się ona rozniewała/ Gdy ty fłowa wflyzala BierEz B4v, A2v, A3v, B4v, D, H (9); Vflyfawly to zydowie/ pochwacili nań kamienie/ ij chcieli go rozniewawly fie vkamionowatz. *OpecŻyw 65*; KAijfals widzatz ije Iezus milczy/ rozniewal fie ieffcze tym wiecey ij rzekl [...] *OpecŻyw 114, 29, 51v, [61], 70v; HistJóz A3v; GlabGad N2; March² D4; MiechGlab 68; March³ V6*; Aiazbala bil czlowyek pranthky a gnyewlywy, a gdy sia rozniewal thedy tho mowyl czo mv zlyna do vsth przynyosla. *LibLeg 7/97v*; Christus Rozniewawly fie chce fwiat sadyzycz wgniewie swoim dla Ludzkych oblednosczy. *RejKup b4v, n3*; Ale rycerze ieffcze w tym waptili/ thedy fie Alexander rozniewal/ a [...] pirwly lam przeszedl *HistAl E3v, B2, D2, D3v, D4v, D5 (9)*; *MurzHist Q3; MurzNT Matth 2/16, 26/8; DiarDop 103*; Nie zaliali ieffcze chlopi/ O dzyefiecinę klna popi/ [...] Czalem fie s tego wymiewam/ Czalem fie tez y rozniewam *BielKom A2v; GliczKsiqz G3v; LubPs R6; GroicPorz pp3; KrowObr 39, 164v [2 r.]*; Rozniewawly fie okrutnie Moizefz/ rzekl do Pana: Nie pathrz ani przyjmuy offiar ich. *Leop Num 16/15, Num 11/1, Deut 1/34, Iudic 9/30, 14/19, 1.Reg 20/7 (13)*; *RejFig Aa2, Dd8v; RejZwierz 36*; Takzefcie y w Horeb Pana obruszyl na fie/ y tak fie byl rozniewal/ iz chcial was wygladzi. *BibRadz Deut 9/8*; O Boze odrzuciles nas y rospofzyles nas/ rozniewales fie/ a przetoz fie nawroc do nas. *BibRadz Ps 60/3, Gen 6 arg, 31/36, 39/19, Num 11/1, 22/27 (15)*; Apollo mial miolnicę Koronide/ do ktorey gdy fie ieden mladzieniec ponecil/ [...] rozniewal fie Apollo zabil ia *BielKron 22*; Ioachas/ [...] byl maz mocny y fercá dobrego/ ale Bogá opuшил/ przeto fie Pan Bog rozniewal/ dal w moc lud iego nieprzyiacielowi Azaelowi *BielKron 86v*; To gdy Wlaltá wflyzala/ rozniewala fie az na sobie wlofy targala *BielKron 319v, 3v, 22, 27, 29, 34v [2 r.] (63)*; *Mącz 234b; RejAp 96; GornDworz D8, P6, Q7v*; Slyzac to on pan rozniewawly fie y zabil go *HistRzym 28, 2v, 14, 33, 34v, 71 (10)*; Dawid wola [...] wleknicie fie thego zwirzchniego Pana a Krola swego/ a padnie/ a pocaltycie swiete nogi iego/

aby fie kiedy nie rozniewał [...] á nie wyrzucił was z drogi ípráwiedliwey [Vulg Ps 2/12] *RejPos* 253 [przekład tego samego tekstu: *RejZwierc* 42, *SkarŻyw* 510, *LatHar* 360, [KrowNap]], 25v, 157, 157v, 238, 246v, 272v; *KuczbKat* 375; Y bączny człowiek rozniewać fie musi/ ále z rozumem. *RejZwierc* B [idem 77]; ieden płáczę z rádości álbo z wefela iákiego/ á drugi kiedy fie rozniewa. *RejZwierc* 73, 42, 73v, 77 [3 r.], [782]v, 79 (15); *BudBib* 4.Reg 5/11, *Ps* 77/21; *CzechRozm* 166; (nagł) Márek Stogniew(ski) (–) BA razci fie rozniewa ále wierz mi dobrze *PaprPan* L3; [matka św. Tomasza] chcąc fyná widzieć/ gdy iey go widzieć niedopuśczone/ boiąc fię áby go mocą z zakonu niewięźlá/ tym fię ielzczę więcey rozniewála *SkarŻyw* 200, 184, 368, 483, 497, 510; *StryjKron* 225, 712; *NiemObr* 128; *WerGośc* 229; Tylko lámym mężom to przyłtoi/ Czynić ręką á ieździć we zbroi: A wam [tj. paniom] láiać gdy fie rozniewacie: Zadney inney obrony nie macie. *BielSjem* 29; *ArtKanc* C14; *Phil* I; *GórnTroas* 4; ROzerwałes nas/ y odrzucił Pánie/ Rozgniewales fię/ ftąd płáczę/ nárzekanie *GrabowSet* E3v; O Namilošiernieyfzy Pánie IEzu Chryšte/ ktorys fię nie rozniewał/ kiedy grzełzna oná niewiáftá Mágdalená do nog twoich świętych z rzewliwym płáczem przypádlá *LatHar* 218, 360; Iefli fię wam przyda rozniewać, tedy nie grzełzcie, ále fię od gniewu pohámuycie. *WujNT* 675 marg, *Matth* 2/16, 18/34, 21/15, 22/7, *Luc* 14/21, 15/28, *Apoc* 11/18; *KmitaSpit* C4; *SkarKaz* 312b, 314a; Narew y z brácią/ wnet fię rozniewála/ A inřą drogą płynąc fię wezbrála. *KlonFlis* G4v; [A vszlyszawszy thą mowa Nicolausz krol rosznyewal szyą yesth barszo *HistAl* 1510 56, 60 [2 r.]; *BielKron* 1551 98v; Sluśczye Panu vboyazni/ y vefelczye fye flyeknyenym. Poczaluyczye Sina/ aby fye nyeroznyeval/ y niepoginelifczye z drogy. *KrowNap* A].

rozniewać się dla czego, dla kogo [= z powodu czego, kogo] (17): *OpecŻyw* 73; *HistJóz* B3v; *BielŻyw* 104; *HistAl* K2v; Dla niepráwošci lákomštwá iego rozniewalem fię/ y škaralem go *Leop Is* 57/17, *Deut* 1/37; Tákžec fie y ná mię dla was Pan rozniewał/ á powiedział mi/ I ty támo [do ziemi obiecanej] nie wnidziefz. *BibRadz* *Deut* 1/37; Swátopełk rozniewał fie ná połty dał ie do więźzenia/ dla czego rozniewáli fie Połowcy woiowali okruthnie Ruškie źemie. *BielKron* 350, 20v, 22, 106v, 123v, 167; Rozgniewał fię tełz był Iehowá ná mię dla słow wářnych *BudBib* *Deut* 4/21; *ModrzBaz* 143v; *WujNT* *Hebr* 3/10. Cf *Ze zdaniem przyczynowym*.

rozniewać się z czego [= z powodu czego] (2): *BielŻyw* 155; A gdy Pošłowie Cárzowi Kaidanowi onę zupháłá odpowiedź Erdźiwilowę [...] oddáli/ wnet fię z oney lekkošci hołdowniká šwego (iáko mniemał) rozniewawřzy/ wojsko Hordy Zawolškiey przez Dniepr przepráwił *StryjKron* 269.

rozniewać się przeciw komu (3): Y rozniewał fie Fárao przeciw tem dwiemá dworzánom *BibRadz* *Gen* 40/2. Cf *Zwroty*.

rozniewać się na kogo, na co (żywotne) (103): Lew gdy źábę rzegocąc słyřzał/ Wielkim ią źwierzęciem mniemał: [...] Y zařtawił fie słučhaiąc/ Aže vřzał źábę łážąc. Rozgniewał fie ná źábę vbogą/ Rozdeptał ią šwoią nogą *BierEz* K3v, O, P4v; Drudzy rozniewawřly fie nán lantzuchem go wglowę bili ij nogami kopali *OpecŻyw* 122v, 74v; *HistJóz* B; Ten teř Archites [...] rozniewał fie na šluzebnika šwego y rzekł bychci fie nie gniewał ifcie bychcie pokarał. *BielŻyw* 39, 106, 132, 155; *HistAl* B7v, D5; *GroicPorz* B4v; *KrowObr* 34, 145v; *RejWiz* 184; A rozniewawřly fie Pan ná lud Ířaélški/ wodził go po puřczy czterdziešci lath/ až wyginął wřlyřtek on narod/ kthory czynił złe rzeczy przed oblicznošciá iego. *Leop Num* 32/13; Odpowiedział Angioł Páńški/ á rzekł:

Pánie zaftępow/ y długofz fię ty niezlytuiełz nád Ieruzálem/ y nád miáfty Iudfkiami/ ná ktores fię rozgniewał? *Leop Zach* 1/12, *Num* 32/10, *Deut* 1/37 [2 r.], *1.Reg* 25 arg, *Iudith* 5/26, *Ps* 17/8 (10); *BibRadz Num* 31/14, *Deut* 1/37, 9/20, *2.Reg* 24/1, *2.Par* 28/9, *Cant* 1/6, *1.Mach* 9/69; Y rozgniewał fię Pan Bog ná Azotfkie ludzi/ przeto ná nie dopuścił plagę/ wielki bol wewnętrzny gdy ie myfzy gryzły *BielKron* 63; [król] gdy fkazánie Papięskie przeciw sobie obaczył/ rozgniewał fię ná Papięzá/ wypowiedział zwierzchność Papięską we wżem swoim kroleŧwie *BielKron* 212; Potym teź Cefarz przyjął towarzýftwo z Krolem Angielfkim przeciw Krolowi Fráncufkiemu/ [...] fthey przyczyny Papięz rozgniewał fię ná Cefárzá *BielKron* 221, 20v, 22, 50v, 54, 60 (24); *RejAp* 103v, 135; *GórnDworz* C5; *HistRzym* 68v; Iáko y w on czás gdy fię był Pan rozgniewał ná ono fwowolne miáfto ná Ieruzalem/ gdy byli odstąpili od woley iego/ tedy ták powiedział Ieremiafzowi Prorokowi: [...] *RejPos* 50v, 20v, 75v, 179, 185, 236v, 244v; Wnet fię Pan rozgniewał ná wŧzytko woýtko/ iż ie ták vŧráfzył/ iż co pirwey dwa żydowie dziefięć pogánów gonili/ tho w ten czás przed dwiemá pogánów fto żydow vciekáło *RejZwierc* 64v, [282], 62v, 88, 92v, 198v; A krol Dawid vsłyfzał wŧzytkie rzeczy te/ y rozgniewał fię nań bárzo. *BudBib* 2.Reg 13/21, *Gen* 41/10, *Lev* 10/16, *Deut* 4/21, *3.Reg* 11/9, *2.Par* 16/10 (9); *CzechRozm* 30; *PapPan* Hh2v; *ModrzBaz* 7v, 80; y rozgniewał fię Pan Bog ná wŧzytki/ ták iŧz fię im wnet/ woyná nieŧzczeŧciá. *SkarŻyw* 502, 212, 278, 573; *ReszPrz* 63 [2 r.]; *WerGoŧc* 257; Kiedy fię nań [zła żona na męża] rozgniewa/ názywa go/ fmrودية *BielSjem* 10; *ArtKanc* L; *Phil* I; *GrabowSet* Gv; *WujNT Hebr* 3/10, 17, *Apoc* 12/17; Choćia fię Bog rozgniewa ná piefzczone Pány: Muŧi ten gniew odnoŧić ná sobie poddány. *KlonWor* 77; [*Leop1575Gen* 30/2 (*Linde s.v. rozgniewać*)]. Cf Zwroty.

rozgniewać się na co [= z powodu czego] (1): Niewydaway vft fwoich/ áby grzeŧfýło ciáło twoie [...]: by fię lepak nierozgniewał Pan Bog ná mowę twoię/ á nierozprofzył vczyнки rąk thwoich. *Leop Eccle* 5/5.

rozgniewać się nad kogo (1): *BibRadz Ps* 105/40cf »rozgniewać się w popędliwoŧci«.

rozgniewać się o kogo (1), *o co* (17): *BierEz* A4, K4; [*Pan Jezus*] widząc wefelące fię/ ij flyŧfátz bluzniące krzyżowniki/ [...] Oto fię nie rozgniewál *OpecŻyw* 143v; Klął teź [*papięz Adrian*] y Frydrycha Cefárzá [...] o co fię Fryderyk nań rozgniewał y czynił z nim o to *BielKron* 181v; [*Gritty*] dał ŧciąc Biŧkupá Wárádzynfkiego Cybaká/ o ktorego fię rozgniewał Lafki y Máylat/ dáli fámeo fciąc *BielKron* 310v, 54, 162; *GórnDworz* Bb8, Kk4; *RejZwierc* 25v, 76, 80; *BudBib* 2.Par 25/10; *CzechRozm* 30; *SkarKazSej* 699a.Cf Ze zdaniem przyczynowym.

rozgniewać się prze co (3): *LudWieŧ* B3; Dawid rozgniewał fię ná Nabálá prze niemifodierdzie iego/ ále Abigáil żoná iego vkrocilá gniew iego *Leop* 1.Reg 25 arg; [*Tarsja przystąpiła ku Apollonowi*] iákoby go chćiááá oblápić. Ale Apollon fię przeth rozgniewał/ y odepchnął iá od ŧiebie áż vpádlá. *HistRzym* 25v.

rozgniewać się za czym (2): *OpecŻyw* 76; [*Salomon modlił się za ludem swoim prosząc*] Iż ieflibyŧ fię kiedy miły Pánie rozgniewał ná ten lud zá wyŧtępkem iego/ zá ŧpráwiedliwym fądem fwym/ á iáki frogi mor ábo iákíe frogie powietrze przepuŧcił ná nie/ [...] proŧzę zmiłuy fię nád nim *RejPos* 75v.

rozgniewać się skąd [= z powodu czego] (2): Ale nie weyżrał [*Bóg*] ná Kainá/ áni ná ofiárę iego. Zkąd fię Kain bárzo rozgniewał/ y záfráfował fię ná twarzy fwoiey. *BibRadz Gen* 4/5, *2.Reg* 4 arg.

Ze zdaniem przyczynowym i czasowym uprzednim zawierającym przyczynę [w tym z zapowiednikami: o to (3), dla tego (1); iż, że (23), gdy (5); na kogo iż, gdy (13)] (28): Páiąk się niegdy rozgniewał/ Iż iáłkołkę w domu widział: A oná okny przelatála/ A prędko muchy łápála. *BierEz O2; OpecŻyw 113v; Abowiem twárty Hádryanus Papiész bárzo fię był oto ná Cefárzá Fryderyká rozgniewał/ iż mu nie práwe/ ále lewe ítrzęmie v nogi trzymał/ gdy ná koniá wfiádał. KrowObr 34; BibRadz Num 22/22; iż z niego [z Eszkulapiusa] był wielki Lekarz/ ták iż dwu wrocił od śmierci [...] dla czego fie Iupiter rozgniewał/ iż go przechodził w náuce/ zábił go gromem. BielKron 22; iż fię rozgniewał ná żonę fwoią Anáftázyą [...] gdy ią doznał w nierządym chowaniu BielKron 428, 22, 69, 140v, 166, 168v (13); Bo dyabeł dla tego żeś go opuścił rozgniewał fię/ rozmáitym obyczáiem vbiera fie przeciw tobie. HistRzym 128; RejPos 42v, 50v; Bo tákież [Noe] z opilftwá rozgniewawfzy fie ná fyná ná Chamá iż go nie zákrył/ przeklął go y wyгнаł go precz RejZwierc 62v [idem WerGość]; BudBib 3.Reg 11/9, Is 64/4[5]; ModrzBaz 29v; SkarŻyw 566; Potym Włodimirz rozgniewawfzy fie iż był wzgárdzon/ wnet z onym woýłkiem gotowym/ ná Rechwoldá Pfkowkiego podniósł woynę StryjKron 130; WerGość 257; GórnRozm E4v.*

W charakterystycznych połączeniach: rozgniewać się barzo (38), jadowicie (2), maluczko, prędko, srodze (5), tym (jeszcze) więcej (2), wielmi (3). W charakterystycznych konstrukcjach typu: rozgniewał się, (i, a) rzekł (152); rozgniewawszy się rzekł (63), rozgniewawszy się i zabił (2); (tak) się rozgniewał, iż ... (9), rozgniewała się aż ...(1); usłyszawszy (8), gdy usłyszał (6), słyszác (3) rozgniewał się.

Zwroty: »rozgniewać się gniewem (a. gniewliwością)« [w tym: przeciw komu (1), na kogo (1)] = irasci ira PolAnt [szyk zmienny] (3): Rozgniewał fie Pan ná wáłfe oyce gniewliwością [Iratu est iracundia]. Leop Zach 1/2; BibRadz Deut 9/19; RejZwierc 77.

»rozgniewać się w popędliwości« [w tym: przeciw komu (1)] (2): Rozgniewał fię tedy Pan w popędliwości nád lud fwoy [Et iratus est furor Domini in populum suum]/ á obrzydził sobie dziedzictwo fwoie. BibRadz Ps 105/40, Iudic 2/14.

»z serca się rozgniewać [na kogo]« (1): A ia wam thego iefzcze dokładam/ iż nie tylko ábyś zábić miał/ ále kto fie s ferczá rozgniewa ná brátá fwoiego/ iż ieft godzien tego łádu á tego dekretu Moizéfzowego/ iefliby ták sízedł w tym zátwárdzeniu przed obliczność Páná fwoiego. RejPos 179.

Przen (6) : Pirwey fie rozgniewawfzy Eolowe wiátry/ Obálał íkáły twárde y wyłokie Tátry. [...] Niż zgaśnie iego fławá ná tey niłkiey ziemi Prot E; A ták sobie tych czáfów potrofsze vkradamy/ áz fie też potym on ítáry czás rozgniewa iż nas theż lámy pokrádnie/ y w doł záwlecze/ áby nas nie náleziono. RejZwierc 159.

rozgniewać się o co (1): IEflim fwe Księgi fráłzkámi miánował/ A drugi mi ie kiepftwem poczeftował: O tytuł tákí fye nie rozgniewáią PudlFr 60.

Ze zdaniem przyczynowym (1): Przetoć tho iż odstąpili przymierza á vmowy Páńskiey [...] á że fie vdáli służyć bogom inym/ [...] dla tego tedy rozgniewála fie [!] zápálczywość Páńfka ná theż ziemię Leop Deut 29/27.

Fraza: »rozgniewała się pierzchliwość, zapalczywość [czyja]« [w tym: przeciwko komu (1), na co (1)] = iratus est furor Vulg (3): Y wftąpił duch Páńfki w Saulá/ gdy vlyfł te rzeczy/ Y rozgniewála fie pierzchliwość iego okrutnie. Leop 1.Reg 11/6, Deut 29/27, Iob 19/11.

Synonimy: rozboleć się, rozgorzlić się, rozjątrzyć się, rozjeść się, rozmietać się, rozrzewnić się, rozsrożyć się.

Formacje współrdzenne cf GNIEWAĆ SIĘ.

*Cf **ROZGNIEWAŁY, ROZGNIEWANIE, ROZGNIEWANIE SIĘ, ROZGNIEWANY***

LW